

Masterplan selectief en correct gebruik antibiotica pluimveesector

Een plan van aanpak voor minder, beter en transparanter gebruik van antibiotica.

1. Eind 2008 hebben enkele veehouderijsectoren, waaronder de pluimveesector¹, het convenant antibioticaresistentie dierhouderij afgesloten. Dit masterplan maakt onderdeel uit van het convenant en is door alle partijen in de pluimveesector ondertekend. Het masterplan is dynamisch. Waar nodig en mogelijk worden aanvullende maatregelen getroffen.

Doel masterplan

2. Het doel van het masterplan is minder, beter en meer transparant gebruik van antibiotica. De pluimveesector heeft in 2010 de doelstellingen van het toenmalige ministerie van LNV voor de veehouderij in de breedte (een reductie van 20% in 2011 en 50% in 2013 in vergelijking met 2009) overgenomen voor vleeskuikenbedrijven. Het masterplan is hiervoor aangescherpt.

Resultaten masterplan begin 2014

3. De veehouderijsectoren hebben in 2013 een reductie bereikt van het gebruik van antibiotica van 58% ten opzichte van 2009. De reductie van het gebruik van antibiotica in de vleeskuikensector was nagenoeg 50% ten opzichte van 2009. Het gebruik van de voor de mens kritische middelen (derde keus middelen) in de vleeskuikensector was in 2013 ongeveer 75% lager dan in 2011. In de kalkoensector was de reductie van het antibioticumgebruik in 2013 32% lager dan in 2011.
4. Een daling van het antibioticumgebruik bij landbouwhuisdieren vertaalt zich niet één op één met een daling van de antibioticaresistentie bij deze dieren. Uitspraken hierover worden ook met de nodige voorzichtigheid gedaan. Toch blijkt uit de MARAN-rapportage en uit uitspraken van de deskundigen dat de resistentie in de veehouderijsectoren (en zeker ook de pluimveesector) terugloopt en ook nog harder dan verwacht en dat de daling van het antibioticumgebruik in de veehouderijsectoren daar de oorzaak van lijkt te zijn.

Inhoud masterplan

De maatregelen uit dit het masterplan in het kort.

5. De registratie van alle antibiotica in een centrale database IKB CRA. Doelen van de registratie zijn: het monitoren van het gebruik van antibiotica, het monitoren van het effect van maatregelen, publieke en sectorale verantwoording, bewustwording door individuele benchmarkrapporten en indelen van bedrijven voor een individuele aanpak.
  - Deze verplichting voor pluimveedierenartsen is opgenomen in IKB-Kip² per 01-01-11 voor vleeskuikenbedrijven en per 01-01-12 voor pluimveebedrijven in de voorschakels van de vleeskuikenbedrijven.
  - Deze verplichting voor pluimveedierenartsen is opgenomen in IKB Ei voor pluimveebedrijven in de legsector per 01-01-12.
  - In 2012 is deze verplichting ook geregeld voor kalkoenbedrijven en is deze verplichting ook opgenomen voor niet deelnemers aan IKB Kip en IKB Ei via een verordening van het Productschap Pluimvee en Eieren (PPE).

¹ In het convenant is afgesproken te starten met de vleeskuikenbedrijven en, waar nodig en mogelijk, later de voorschakels, de pluimveebedrijven in de legsector en de kalkoenbedrijven mee te nemen in de aanpak.

² De IKB Kipregeling telt een deelnamepercentage van meer dan 90% bij de bedrijven in de vleeskuikensector.

- Vanwege de ervaringen bij de antibioticameting over 2008 door de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) is besloten ook de reden van het gebruik verplicht te registreren (diagnoses en klinische beelden).
  - In 2014 zijn de pluimveedierenartsen gestart met een eigen kwaliteitsregeling Geborgde Pluimveedierenarts (GPD). In overleg met IKB Kip en IKB Ei is besloten de antibioticaregistratieverplichting op te nemen in de regeling GPD.
6. Er is een vaste 1 op 1 relatie tussen pluimveehouder en dierenarts via een contract. Alle antibiotica moeten door deze dierenarts of onder zijn verantwoordelijkheid door een vaste vervanger worden voorgeschreven. Er geldt een minimum bezoekfrequentie en er gelden eisen rond de bedrijfsbegeleiding. De verplichting geldt voor vleeskuikenbedrijven per 01-01-10, voor de voorschakels per 01-07-10 en voor de pluimveebedrijven in de legsector en de kalkoensector per 01-01-12.
  7. Pluimveehouders moeten een bedrijfsgezondheidsplan opstellen in samenwerking met de dierenarts (en eventueel andere adviseurs). In dit plan wordt de bedrijfssituatie en de gezondheidssituatie van de dieren geanalyseerd en worden verbeterpunten vastgelegd. Het plan wordt jaarlijks geëvalueerd. De dierenarts stelt samen met de pluimveehouder ook een bedrijfsbehandelplan op waarin voor de komende tijd wordt vastgelegd hoe om wordt gegaan met problemen, diagnoses, de inzet van middelen etc. Ook dit plan wordt jaarlijks geëvalueerd. Doel van deze plannen is de samenwerking tussen pluimveehouder en dierenarts te verbeteren en het correct en selectief gebruik van antibiotica te bevorderen. De samenwerking moet leiden tot daadwerkelijke verbeterpunten. Dit is opgenomen in IKB Kip per 01-01-10 voor vleeskuikenbedrijven en per 01-07-10 voor fok-, opfok- en vermeerderings-bedrijven in de vleeskuikensector. Per 01-01-12 geldt de verplichting voor pluimveebedrijven in de legsector en voor kalkoenbedrijven.
  8. Individuele aanpak vleeskuikenbedrijven: per 1 juli 2013 is in IKB Kip gestart met een individuele aanpak van het antibioticumgebruik bij vleeskuikenbedrijven. Bedrijven worden ingedeeld in drie categorieën: actieniveau (rood), signaleringsniveau (oranje) en streefniveau (groen). Als een bedrijf in de hoogste categorie zit, dan moet het bedrijf een verbeterplan maken met zijn dierenarts met behulp van een digitale tool. Als het bedrijf niet binnen een jaar in een lagere categorie zit, moet het bedrijf zich op eigen kosten laten begeleiden door een externe deskundige. Bedrijven in de oranje categorie moeten een verbeterplan opstellen maar dit is een vormvrij plan. Bedrijven die niet binnen een jaar op een lager niveau komen krijgen t maken met zwaardere maatregelen.
  9. Aanpak kuikenbroederijen: verschillende kuikenbroederijen gebruikten in het verleden antibiotica. Alle (fok- en eind) kuikenbroederijen in de vleeskuikensector hebben de afspraak gemaakt in maart 2010 om geen antibiotica meer op de broederij te gebruiken en geen antibiotica mee te leveren met kuikens aan opfok vermeerderaar of vleeskuikenbedrijf. I.v.m. de IKB-regels mag de vleeskuikenhouder overigens geen andere diergeneesmiddelen gebruiken dan die zijn voorgeschreven door de dierenarts waarmee hij een contract heeft.
  10. Keteninformatie/kuikenpaspoort: antibiotica worden geregeld ingezet in de eerste week. De vleeskuikenhouder en zijn dierenarts beschikten niet altijd over de juiste informatie uit de voorgaande schakels bij de levering van de kuikens om snel tot een goede diagnose te kunnen komen. Er is hiertoe een kuikenpaspoort opgesteld. Deze is in 2011 in IKB Kip verplicht gesteld. Voor 2015 staat een evaluatie van dit kuikenpaspoort op de agende.
  11. In IKB Kip is een extra eis opgenomen als er een derde keus middel is voorgeschreven. Per 1 juli 2014 geldt dat deze pluimveebedrijven samen met hun dierenarts een aanvulling moeten maken op het bedrijfsgezondheidsplan, gericht op het voorkomen van het gebruik van derde keus middelen in de toekomst.
  12. Knelpunten derde keus middelen aanpak: in sommige deelsectoren is het derde keus middelengebruik nog te hoog omdat er weinig of geen werkbare alternatieven zijn voor bepaalde aandoeningen. De KNMvD heeft op verzoek van de werkgroep een analyse hiervan gemaakt. Per deelsector wordt gewerkt aan een aanvullende aanpak. De algemene lijn moet zijn dat het gebruik van derde keus middelen uitgefaseerd moet worden en dat het gebruik alleen incidenteel kan worden toegestaan onder strenge randvoorwaarden.

13. Sectorale rapportages:

- In 2014 verscheen een rapport over het antibioticumgebruik in de pluimveesector, waarin naast cijfers over het antibioticumgebruik bij vleeskuikenbedrijven ook cijfers zijn opgenomen over het gebruik bij opfok - en productiebedrijven (groot)ouderdieren, bij de pluimveebedrijven in de legsector en bij alle kalkoenbedrijven. Waar mogelijk zijn gegevens opgenomen over het gebruik naar leeftijd van de dieren, naar reden van het gebruik (diagnoses), naar middel (eerste, tweede of derde keus) en naar houderijvorm.
- In de periode 2011 t/m 2013 zijn rapporten gepubliceerd over het antibioticumgebruik bij vleeskuikenbedrijven.
- In de periode 2008 t/m 2010 heeft de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) op verzoek van het PPE metingen uitgevoerd van het antibioticumgebruik. De metingen hadden betrekking op ongeveer 50% van de vleeskuikens in Nederland en waren afkomstig van dierenartsen die deelnemen aan de Veterinaire Monitoring Pluimvee (VMP) van de GD en dierenartsen van de Gespecialiseerde Pluimveepraktijken Nederland (GPN).
- De Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit (SDa) krijgt jaarlijks een anonieme dataset van het antibioticumgebruik van de pluimveesector en van de andere veehouderijsectoren. De SDa rapporteert jaarlijks over het antibioticumgebruik in de verschillende veehouderijsectoren.

14. Individuele benchmarkrapporten

Ter bewustwording krijgen bedrijven individuele rapportages over het antibioticumgebruik bij hun dieren vergeleken met het gemiddelde gebruik in de sector. De benchmarkrapporten bevatten o.a. de trend op het bedrijf over de jaren, het gebruik in de verslagperiode, het gebruik naar leeftijd van de dieren, naar soort middel, naar reden van gebruik, ect. De volgende bedrijven krijgen deze benchmarkrapporten:

- Vleeskuikenbedrijven (elk kwartaal sinds eind 2011)
- Dierenartsenpraktijken (elk kwartaal sinds eind 2011)
- Kalkoenbedrijven (jaarlijks sinds 2012)
- Opfokbedrijven (groot)ouderdieren vleeskuiken (elk half jaar vanaf derde kwartaal van 2014)
- Individuele dierenartsen (elk kwartaal sinds vanaf derde kwartaal van 2014) Deze benchmarkrapporten zijn opgesteld volgens een methodiek bepaald door de Stichting diergeneesmiddelengebruik.

Pluimveebedrijven in de legsector en productiebedrijven (groot)ouderdieren in de vleeskuikensector krijgen deze benchmarkrapporten niet vanwege het lage gebruik van antibiotica op deze bedrijven.

Overige initiatieven

15. Buiten het masterplan om doet de pluimveesector al jaren structureel aan veterinair praktijkonderzoek via het Productschap Pluimvee en Eieren. Dit concrete veterinaire onderzoek heeft een positieve invloed op het antibioticumgebruik in de sector. Voor 2015 wordt bekeken wat het opheffen van het Productschap Pluimvee en Eieren voor consequenties heeft voor dit onderzoek.
16. Naast de uitvoering van het masterplan en de reguliere pluimveegezondheidszorg zijn er veel individuele initiatieven en gemeenschappelijke projecten op het gebied van een zorgvuldige omgang met antibiotica in de pluimveesector en bij dierenartsen.

Lange termijn aanpak

17. Er volgt in 2015 een analyse van het antibioticumgebruik in de pluimveesector en de werkwijze en structuur in de sector om te beoordelen wat mogelijk en nodig is om op de aanpak op langere termijn succesvol te houden.
18. ESBL-aanpak: naast een serieuze reductie van het gebruik van antibiotica zal ook specifiek gekeken moeten worden naar de aanpak van antibioticaresistentie en in het bijzonder van ESBLs. Bekeken moet worden hoe de antibioticaresistentie (en in eerste instantie het ESBL-probleem) effectief kan worden aangepakt. Hiertoe heeft het PPE een werkgroep ingesteld met deskundigen uit veterinaire en humane hoek en met sectordeskundigen.

Overheid

19. Met het voorgaande maatregelenpakket heeft de pluimveesector een forse reductie in het antibioticumgebruik behaald. De sector neemt hier haar verantwoordelijkheid. Naar de mening van de pluimveesector dient de overheid echter ook haar verantwoordelijkheid te nemen om de inspanningen van de sector te ondersteunen en deels mogelijk te maken. De sector verwacht van de overheid:

- Inzet op het wegnemen van mogelijke knelpunten in regelgeving.
- Meefinanciering (50%) van onderzoek in het kader van deze antibiotica-aanpak.
- Ervoor zorg dragen dat niet-IKB-deelnemers strenge controles ondergaan van overheidswege om draagvlak in de sectoren te behouden, zeker nu bij de opheffing van de productschappen.
- Een forse inspanning om de antibiotica-aanpak binnen de EU vorm te geven.

WERKGROEP ANTIBIOTICA PLUIMVEESECTOR

Dit document is opgesteld door de werkgroep antibiotica pluimveesector van het PPE. Deze werkgroep stelt de plannen op voor een aanpak van het antibioticumgebruik en de antibioticaresistentie in de pluimveesector en begeleidt de uitvoering van de plannen. Het PPE wordt per 1 januari 2015 opgeheven. De pluimveesector brengt de antibioticawerkgroep onder bij een private stichting AVINED.

De werkgroep bestaat uit de organisaties die het convenant antibioticaresistentie dierhouderij hebben ondertekend, aangevuld met adviseurs.

- Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders (NOP)
- Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP)
- Vereniging Nederlandse Pluimveeverwerkende Industrie (NEPLUVI)
- Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD)
- Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie (NEVEDI)
- Gezondheidsdienst voor Dieren (GD)
- Productschap Pluimvee en Eieren (PPE) / AVINED